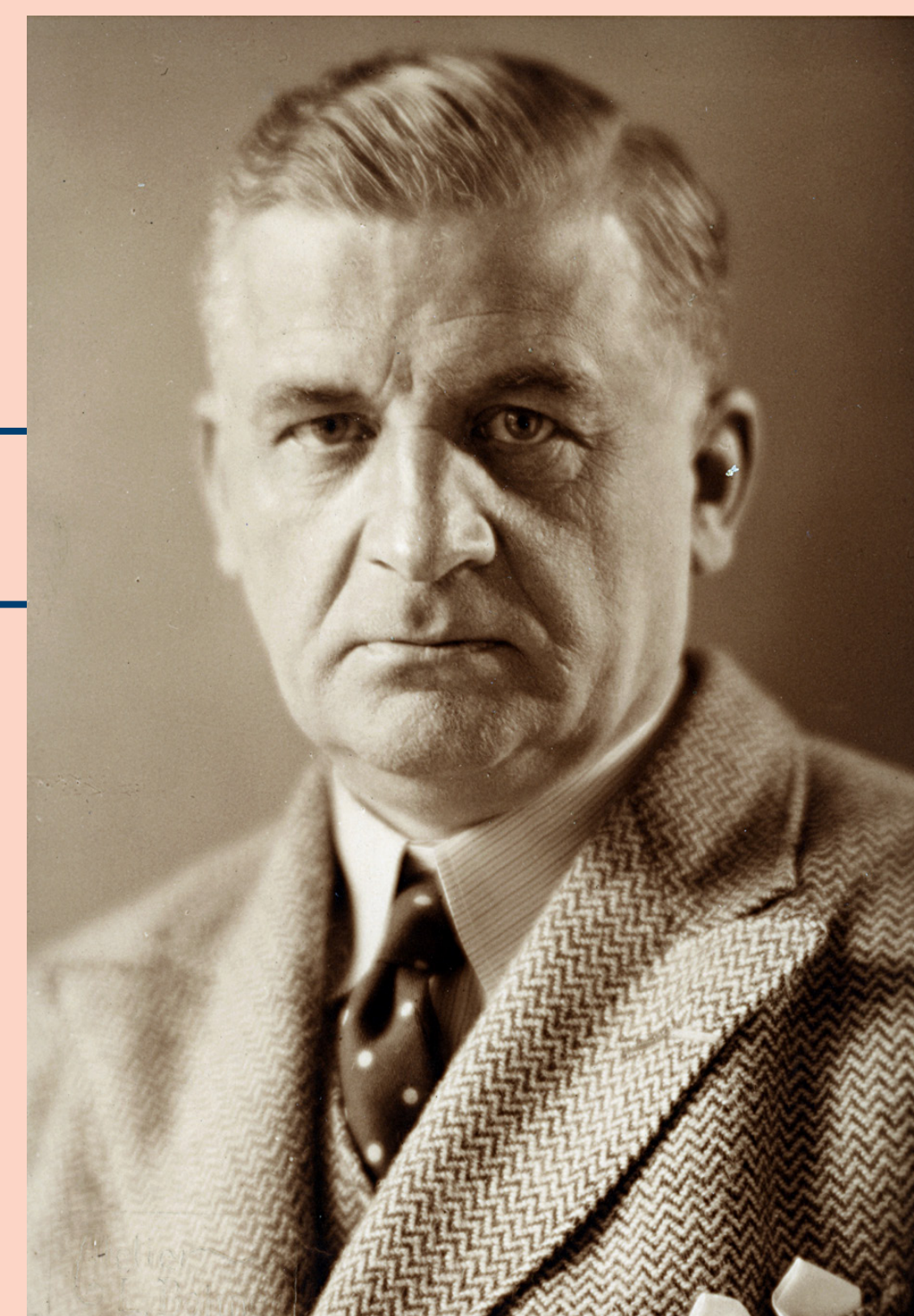

Jaromír John

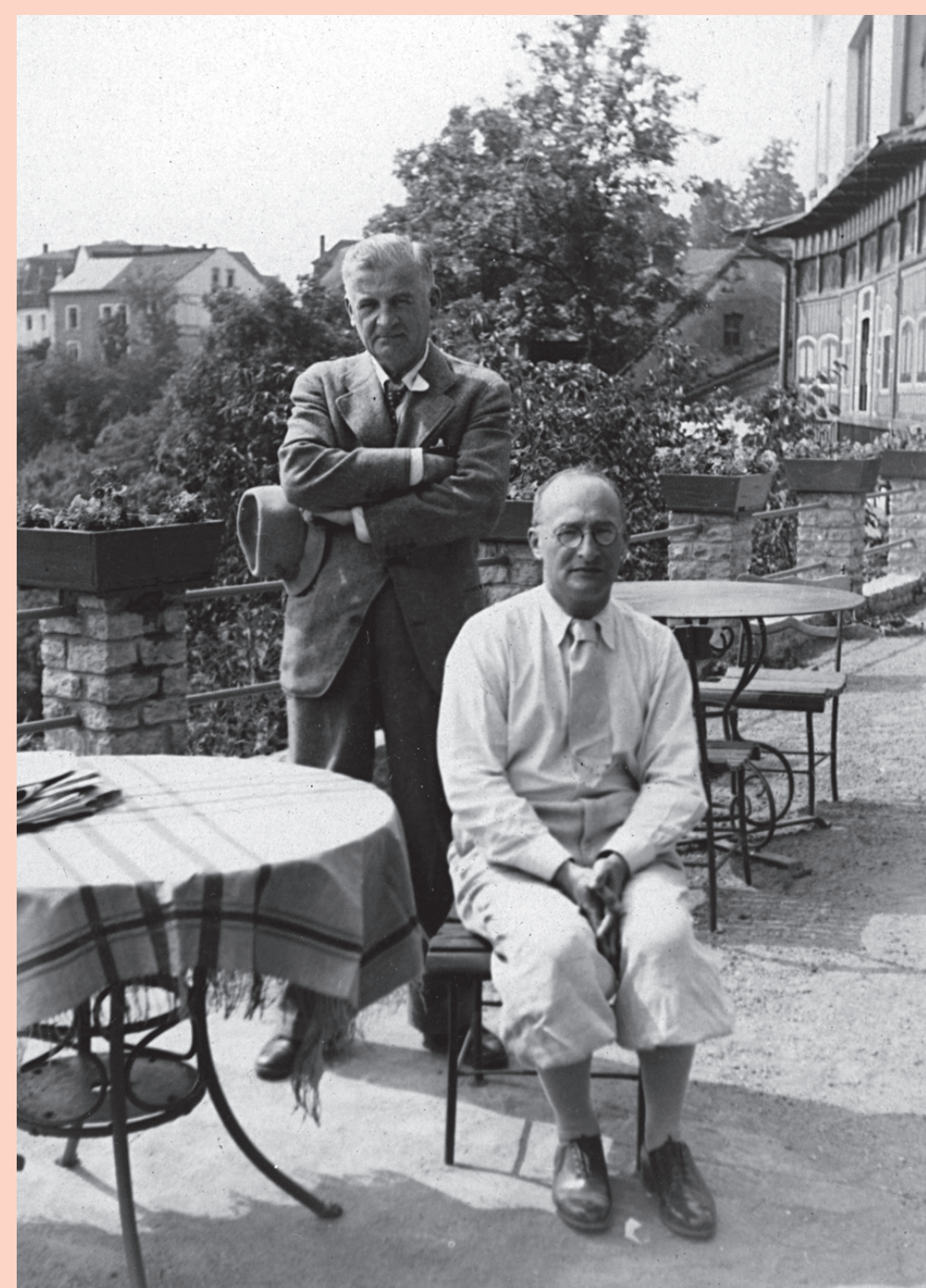
Jaromír John. Literární archiv PNP.

* 16. dubna 1882

† 24. dubna 1952

Studený oceán bledě žlutého světla zalévá kraj kolem Nového Města nad rozvodněnou Metují, která obtáčí špinavou břidličnou skálu tohoto orlického Betléma a řve rozkaceným jezem u mlýna, jehož mokré zdi vztekle beraní špinavé kry. Údolí pod červenou věží je zatopeno... Otevřu okna dokořán. Ach! Nikoliv už lednově zajímavý vzduch, nýbrž sama sluneční zář se vžene do plic, jež se rozedmuly, kam žebra dovolila, aby vsály tepelnou rozkoš výsadního nebeského dýchání. Nepoznávám svůj pokoj. Stala se z něho zářící sakristie chrámu slunečního boha!

Dořini milenci a jiné kratochvíle, 1942

Jaromír John s překladatelem a lingvistou Pavlem Eisnerem (1889–1958) na fotografii, pořízené J. Petříkem dne 27. června 1936. Literární archiv PNP.

Evžen Markalous (1906–1971), syn Jaromíra Johna, s kokršpanělkou Ta v lokalitě Na Popluží u Nového Města nad Metují na fotografii, kterou pořídil J. John dne 31. října 1937. Literární archiv PNP.

Helena Šmahelová (1910–1997), blízká přítelkyně Jaromíra Johna, na fotografii, kterou pořídil J. John v Novém Městě nad Metují v srpnu 1937. Literární archiv PNP.

Spisovatel, novinář a estetik se narodil roku 1882 v Klatovech jako Bohumil Markalous. Mládí prožil v Chrudimi, kde jeho otec Václav, středoškolský profesor a publicista, následujícího roku získal místo na gymnáziu. Matka zemřela pětiletému Bóžovi na tuberkulózu a otec se znovu oženil. Spolu s bratrem Jaromírem tak poznali, co znamená mít macechu a protežované nevlastní sourozence. Ani s přísným otcem si příliš nerozuměl, ale rád vzpomínal na matčiny sestry ze mlýna ve východočeských Nemošicích nebo na strýce porybného z Bohdanče, který mu poskytl vzor mužnosti a předlohu k řadě jeho literárních postav.

V době dospívání se z Bohumila stal náruživý sportovec, zvláště cyklista. Vliv na něho měla i učitelka hry na klavír Růžena Tůmová. Stal se výborným pianistou a navždy získal vztah k hudbě. Hrál zpaměti Sukovu *Píseň lásky*, miloval Ravelovo *Bolero* a taneční hudbu své doby – tango. Ale především v jemně a umělecky upraveném pokoji své učitelky, bohatém na vázy bezu, květinové koberce a flakonky voňavek, zahořel celoživotní vášní pro bytovou kulturu.

Otec Markalousovi nedovolil studia konzervatoře, studoval tedy přírodovědeckou fakultu pražské univerzity, aby se mohl stát i on učitelem. Navštěvoval však také řadu jiných přednášek, kromě filozofie, estetiky a dějin umění, zvláště u Otakara Hostinského, i medicínu, a seznámil se tak s řadou soudobých osobností. V letech 1902–1903 studoval v tyrolském Innsbrucku. Nejvíce ho však přitahovala tiskařská čerň – „osud osudoucí“.

Po ukončení studií a svatbě s Giselou Hrbenskou roku 1905 učil Markalous na středních školách v Praze, Kolíně a Hradci Králové a věnoval se osvětové činnosti a žurnalistice. Na začátku roku 1915 narukoval a prodělal válečné operace první světové války na Balkáně i vážné onemocnění a ztratil bratra Jaromíra. Tehdy vznikl také jeho pseudonym. Byl přítom ovlivněn i praktickými důvody: jako voják nesměl spisovatel publikovat. Z počáteční tvorby Johna zvláště později proslula kniha *Večery na slamičku* (1920), která líčí právě osudy českých vojáků zavlčených do války.

V samostatném Československu působil John v Brně opět jako středoškolský a vysokoškolský učitel, mimoto i novinář (redigoval mj. časopis *Bytová kultura*, kam přispíval i Adolf Loos, později *Pestrý týden*). Roku 1925 přešel do státní služby do Prahy, nedlouho nato se však rozhodl pro penzi a věnoval se nadále žurnalistice, studiím estetiky a výtvarného umění a literární tvorbě. Z následujícího období pochází jeho povídka *Zbloudilý syn* (1934), konfrontující se s nastupujícím fašismem, či tvarově a psychologicky propracované romány *Moudrý Engelbert* (1940) a *Pampovánek* (1948). Po druhé světové válce byl John jmenován profesorem estetiky na Palackého univerzitě v Olomouci.

Pod vlastním jménem vystupoval jako učitel, výtvarný kritik a estetik, blízký meziválečné avantgardě a vedený představou o vlivu estetické výchovy na jednotlivce a společnost: význam měly zvláště jeho práce o umění v praktickém životě, zaměřené proti kýči a zdobnosti (*Estetika praktického života*, vyd. 1989). Pod jménem Jaromír John tiskl svá díla jako beletrista. John tvořil lehce a poutavě, se smyslem pro autentické zobrazení lidských typů, jejich psychologie, a s jemnou ironií k soudobé společnosti a jejímu životnímu stylu. Řadu svých prací určil také dětem a mládeži (vlastenecké prózy *Rajský ostrov* z roku 1938 o výstavbě Národního divadla či *Topičovo australské dobrodružství*, 1939).

Nové Město nad Metují hostilo Johna téměř tři roky. V lednu roku 1936 se přistěhoval na pozvání paní Böhmové do patrového domku ve stráni za zadním traktem tiskárny, na jehož střeše je dnes vyhlídka. Hledal zde potřebný klid k tvorbě, neboť hektický pražský život jej už příliš unavoval. Tzv. Červená věž mu naopak v zimě připomínala maják obklopený tmou a vodami. Do Nového Města za ním často jezdili jeho literární přátelé, například Konstantin Biebl, František Halas, Vladislav Vančura a další. Johna ve velmi moderně a harmonicky krásně zařízené věži navštěvoval i syn Evžen, lékař v Praze, objevila se také mladinká Helena Šmahelová, žačka a partnerka v závěru života, pozdější spisovatelka, vydavatelka jeho díla a autorka vzpomínek.

John se brzy stal součástí novoměstského společenského života. Rád jezdil na kole, které si dal vyrobit podle vlastního návrhu. Jako padesátiletý tak zvládl cestu z Nového Města do Prahy a zpět. Začal fotografovat – zaujaly jej např. pila v Pekle, Koníček, Sendraž, zámek či Černý vír. Ve své Červené věži pracoval na románech *Výbušný zlotvor* (vyd. 1959) a *Estét* (1970) či na knize pro mládež *Rajský ostrov*. John měl prý na děti přímo sugestivní vliv, bral je jako rovnocenné partnery. Název knihy a místo její tvorby byly inspirací k pojmenování hotelu Rajská zahrada. Ten zde, kde stávala tiskárna z dob Rakouska-Uherska, vznikl v roce 2013.

John na Novoměstsku uskutečnil i několik literárních přednášek. Jako představitel české kultury také vystoupil s protifašistickým projevem před zaplněným Husovým náměstím na prvomájové manifestaci roku 1938. K Novému Městě se váže jeho text *Kdybych byl milionářem* nebo povídka *Strakapoude, kde jsi?* Později vznikla knížka *Dořini milenci a jiné kratochvíle* (1942), kde jsou popsány marné snahy o udržení čisté rasy. Titulní Dora, fenka kokršpaněl, se ve skutečnosti jmenovala Ta a John si ji pořídil díky přátelství s dobrušským spisovatelem Karlem Michlem. V povídce *Našel jsem viníka* (1939) již autor vážně reflektuje aktuální nacistickou hrozbu a další pobyt v Novém Městě vnímá jako nebezpečný. Popisuje své stěhování odsud na selském voze i s knihovnou k sestřenci do Slatiňan u Chrudimi.

Jaromír John, zevnějškem lord a uvnitř demokrat, zemřel dne 24. dubna 1952 ve věku sedmdesáti let v nedaleké jaroměřské nemocnici. Je pohřben na hřbitově v Pardubičkách.

Mgr. Markéta Mrázková